

ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΕΟ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΑΙΟΛΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ (ΚΓ) ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ 2014-2020*

Παναγιώτης Γ. Παπασταματίου

Διδάκτωρ Ηλεκτρολόγος Μηχανικός,
Γενικός Διευθυντής ΕΛΕΤΑΕΝ και Μέλος ΔΣ ΕΣΗΑΠΕ

Εισαγωγή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ακολουθεί εδώ και δύο δεκαετίες το μοντέλο της απελευθέρωσης των εθνικών αγορών πλεκτρικής ενέργειας με τελικό στόχο τη διαμόρφωση μιας ενιαίας Ευρωπαϊκής αγοράς. Η τάση αυτή – όπως και κάθε πολιτική διαδικασία στην Ευρώπη - δεν είναι χωρίς παρεκκλίσεις και εναλλαγή καθυστερήσεων και επιταχύνσεων. Σημαντικό είναι επίσης ότι βαίνει παράλληλα με τη δυναμική προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας («Α.Π.Ε.»).

Σε αυτές τις δύο μεγάλες πολιτικές επιλογές, η Ελλάδα έχει υστερήσει. Κατά τη διάρκεια των προηγούμενων δύο δεκαετιών, η διαδικασία της απελευθέρωσης καθυστέρησε στη χώρα, ενώ ο τομέας των Α.Π.Ε. απέχει ακόμα από το σημείο που θα μπορούσε να βρίσκεται. Ανεξαρτήτως των ερμηνειών της, η διπλή αυτή υστερηση δημιουργεί σημαντικές προκλήσεις για τη χώρα στην προσπάθειά της να ακολουθήσει την κατεύθυνση της Ευρώπης.

Η μαζική προώθηση των Α.Π.Ε., και μάλιστα μέσω βιομηχανικών τεχνολογιών, καινοτομιών και υπηρεσιών που αναπτύσσονται και παράγονται στην Ευρώπη, έχει στρατηγικό γεωπολιτικό χαρακτήρα για τη γηραιά Ήπειρο. Και αυτό, διότι ενισχύει την ενεργειακή και τεχνολογική και άρα την

πολιτική ανεξαρτησία της έναντι όλων των άλλων διεθνών παικτών. Ο στόχος της μεγάλης διεύσυνσης των Α.Π.Ε. προϋποθέτει, εκτός από τεχνολογικές, και σημαντικές ρυθμιστικές διευθετήσεις που αφορούν στον αποτελεσματικό και ανταγωνιστικό τρόπο ενσωμάτωσης των Α.Π.Ε στην αγορά. Το διακύβευμα πλέον είναι η διαμόρφωση μιας ενιαίας αγοράς, με εντελώς διαφορετική φιλοσοφία από αυτή του παραδοσιακού κεντρικού μοντέλου, η οποία θα κυριαρχείται από τις Α.Π.Ε. και θα υποστηρίζεται από υποδομές αποθήκευσης και – για μια περίοδο «γένεφυρα»- από ευελικτες συμβατικές μονάδες.

Ένα ακόμα βήμα προς αυτή την κατεύθυνση ήταν η ανακοίνωση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των νέων Κατευθυντήριων Γραμμών για τις Κρατικές Ενισχύσεις στους τομείς Περιβάλλοντος και Ενέργειας 2014-2020, ΕΕΑΓ (2014/C 200/01)¹, με τις οποίες γίνεται απόπειρα να διατυπωθούν ενιαίοι κανόνες για τον τρόπο ενίσχυσης των Α.Π.Ε. σε όλα τα κράτη μέλη.

όπως στο παρελθόν, η πορεία αυτή δεν θα είναι χωρίς συγκρούσεις και παρεκκλίσεις. Η Ελλάδα πρέπει να οκεφθεί ότι διαρκώς μπροστά της θα βρίσκονται νέα σταυροδρόμια που μπορούν να την φέρουν είτε στο επίκεντρο των εξελίξεων, είτε να τη διατηρήσουν στον εκτροχιασμό. Στον τομέα της ενέργειας, οι επιλογές που γίνονται σήμερα επηρεάζουν για πολλά χρόνια τον τρόπο που παράγουμε και κατανα-

59

* Το παρόν άρθρο ολοκληρώθηκε στις αρχές Μαρτίου του έτους 2018. Αξιοποιεί σε μεγάλο βαθμό τις προτάσεις που έχει καταθέσει η Ελληνική Επιστημονική Ένωση Αιολικής Ενέργειας (ΕΛΕΤΑΕΝ) από το Νοέμβριο του έτους 2015 και εφεξής. Διευκρινίζεται ότι το άρθρο δεν εκφράζει απαραίτητα τις θέσεις της ΕΛΕΤΑΕΝ, ούτε τη δεσμεύει.

1. Guidelines on state aid for environmental protection and energy 2014-2020, ΕΕΑΓ [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XC0628\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XC0628(01))

λώνουμε ενέργεια και φυσικά το κάθε είδους κόστος που καταβάλουμε εμείς και οι επόμενες γενιές.

I. Οι νέες Κατευθυντήριες Γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις

Με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των νέων Κατευθυντήριων Γραμμών («ΚΓ») για τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς Περιβάλλοντος και Ενέργειας 2014-2020, ΕΕΑΓ (2014/C 200/01) που τέθηκαν σε εφαρμογή από την 1.7.2014, αντικαταστάθηκαν οι Κατευθυντήριες Γραμμές της 1.4.2008 (ΕΕ C82). Κάθε μέτρο κρατικής παρέμβασης στους ανωτέρω τομείς πρέπει, πριν τεθεί σε εφαρμογή, να εγκρίνεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση («ΕΕ»), αφού αξιολογηθεί με βάση τα οριζόμενα κριτήρια υπό Κατευθυντήριες αυτές Γραμμές.

Ειδικά για τη στήριξη των Α.Π.Ε., οι ΚΓ προβλέπουν την εφαρμογή μηχανισμών υποστήριξης που είναι πιο συμβατοί με την αγορά και καθιστούν τους Παραγωγούς πιο ενεργούς σε αυτή. Συνοπτικά πρόβλεπονται τα εξής:

1) Από 1.1.2016 οι Δικαιούχοι πρέπει να πωλούν την ηλεκτρική τους ενέργεια απευθείας στην αγορά και να υπόκεινται σε υποχρέωσης της αγοράς (παρ. 124 ΚΓ). Ειδικότερα, κάθε νέο καθεστώς ή μέτρο ενίσχυσης πρέπει να πληροί σωρευτικά τους ακόλουθους όρους:

α) Οι ενισχύσεις χορηγούνται ως προσαύξηση, επιπλέον της αγοραίας τιμής με την οποία οι Παραγωγοί πωλούν την ηλεκτρική ενέργεια απευθείας στην αγορά (Feed-in-Premium).

β) οι Δικαιούχοι υπόκεινται σε υποχρέωσης εξισορρόπησης εκτός εάν δεν υφίσταται ενδοημερήσια αγορά ικανής ρευστότητας.

γ) θεοπιζονται μέτρα που θα διασφαλίσουν ότι οι Παραγωγοί δεν έχουν κίνητρο να παράγουν ηλεκτρική ενέργεια με αρνητικές τιμές.

2) Οι παραπάνω όροι δεν ισχύουν για εγκαταστάσεις με εγκατεστημένη δυναμικότητα ηλεκτροπαραγωγής μικρότερη των 500 kW ή έργα επιδειξης εκτός της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από αιολική ενέργεια, για την οποία ισχύει όριο εγκατεστημένης δυναμικότητας ηλεκτροπαραγωγής 3 MW ή 3 μονάδων παραγωγής (παρ. 125 ΚΓ).

3) Από 1.1.2017 για έργα ισχύος άνω του 1 MW, εκτός της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από

έργα επιδειξης καθώς και από αιολική ενέργεια για την οποία ισχύει όριο εγκατεστημένης δυναμικότητας η λελεκτροπαραγωγής άνω των 6 MW ή 6 μονάδων παραγωγής (παρ. 127 ΚΓ), η ενίσχυση (προσαύξηση) πρέπει να χορηγείται στο πλαίσιο μιας ανταγωνιστικής διαδικασίας υποβολής προσφορών βάσει σαφών, διαφανών και αμερόληπτων κριτηρίων. Εξαλερεση από την ανταγωνιστική διαδικασία μπορεί να υπάρχει εάν το κράτος μέλος αποδειξει ότι συντρέχει ένας από τους κάτωθι λόγους:

α) μόνον ένα ή πολύ περιωρισμένος αριθμός έργων μπορούν να είναι επιλέξιμα, ή

β) μια ανταγωνιστική διαδικασία υποβολής προσφορών θα οδηγήσει σε υψηλότερα επιπέδα στήριξης (επί παραδείγματι μέσω στρατηγικής υποβολής προσφορών), ή

γ) μια ανταγωνιστική διαδικασία υποβολής προσφορών θα οδηγήσει σε χαμηλά ποσοστά υλοποίησης του έργου (αποφυγή υπερβολικά χαμηλών προσφορών).

II. Γενική αξιολόγηση

Οι ΚΓ και ειδικά οι διατάξεις τους που αφορούν την ηλεκτροπαραγωγή από Α.Π.Ε. εντάσσονται στην γενικότερη πολιτική κατεύθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαμόρφωση της ενιαίας αγοράς ηλεκτρισμού και την ενσωμάτωση των Α.Π.Ε. σε αυτή με οικονομικά ανταγωνιστικό τρόπο. Πράγματι, οι ΚΓ αποσκοπούν στο να προετοιμάσουν τη μετάβαση των Α.Π.Ε. σε ένα αποτελεσματικό καθεστώς αγοράς (cost effective delivery through market-based mechanisms) καθώς οι ώριμες τεχνολογίες (established renewables) θα γίνονται σταδιακά οικονομικά ανταγωνιστικές (grid-competititve) κατά την περίοδο 2020-2030 (βλ. παρ. 108 των ΚΓ). Πρόκειται για μια πορεία γεμάτη προκλήσεις που είναι αναπόφευκτη για δύο βασικούς λόγους:

• Οι τεχνολογικές εξελίξεις είναι ήδη σημαντικές τα τελευταία έτη και αναμένονται ραγδαίες, τόσο όσο αφορά την παραγωγικότητα, όσο και το κόστος των νέων συστημάτων Α.Π.Ε. και αποθήκευσης.

• Η επίτευξη των φιλόδοξων στόχων και η δυναμική συνέχιση της πορείας για μεγάλες διεισδύσεις Α.Π.Ε. απαιτεί χαμηλές τιμές για τον καταναλωτή.

Επομένως, η ανταγωνιστικότητα των Α.Π.Ε. είναι προϋπόθεση. Η συμπίεση του κόστους θα προέλθει

μέσα από τις επιχειρήσεις και τις επενδύσεις μεγάλης κλίμακας στην παραγωγή εξοπλισμών και στην παραγωγή ενέργειας. Είναι λογικό, ότι στις διαγωνιστικές διαδικασίες πλεονέκτημα έχουν οι επενδυτές που λόγω του όγκου τους μπορεί να προμηθεύονται τον παραγωγικό εξοπλισμό σε πιο ανταγωνιστικές τιμές. Περαιτέρω, υπάρχουν παγκοσμίως επενδυτικά κεφάλαια διαφόρων ειδών που αρκούνται σε συντηρητικές αποδόσεις υπό την προϋπόθεση φυσικά υπαρξης ασφαλούς και σταθερού οικονομικού περιβάλλοντος. Όλα αυτά, οδηγούν σε έναν αλλητροφοδοτούμενο ενάρετο κύκλο χαμηλών τιμών και τεχνολογικών καινοτομιών με τελικό όφελος για τον καταναλωτή και την κλιματική πολιτική. Ο σπυνθήρας που έθεσε σε κίνηση και θα διατηρεί αυτό τον κύκλο είναι ο ανταγωνισμός και η απελευθερωμένη αγορά.

Από μερικούς μπορεί να υποστηριχθεί ότι το επίτευγμα αυτό δεν είναι χωρίς «τίμημα»: πρόκειται για την υπερσυγκέντρωση των επιχειρήσεων σε λίγες, πολύ μεγάλες κλίμακας. Αυτό είναι γεγονός. Το ερώτημα που υποκρύπτεται είναι εάν τελικά θυσιάζεται η ενεργειακή δημοκρατία στο βαθμό του χαμηλού κόστους. Το δίλημμα στην πραγματικότητα δεν υφίσταται: Κατ' αρχάς, ο αποτελεσματικότερος δρόμος για χαμηλές τιμές στον καταναλωτή είναι η μεγάλη κλίμακα των επιχειρήσεων και ο ανταγωνισμός. Κυριότερα όμως, υπάρχουν δύο τουλάχιστον απαντήσεις που συνθέτουν αποτελεσματικά την έννοια της ενεργειακής δημοκρατίας: Η πρώτη αφορά την τεχνογνωσία, την καινοτομία και τις υπηρεσίες υψηλής αξίας. Η συμπίεση του κόστους και ο ανταγωνισμός απαιτεί βελτιστοποίηση σε όλα τα επίπεδα. Κι εάν οι τεχνολογικές καινοτομίες θα γεννιούνται -πληγείς από τις επιχειρήσεις- κατασκευαστές εξοπλισμών Α.Π.Ε. και αποθήκευσης, δεν συμβαίνει το ίδιο με τις υπηρεσίες διαχείρισης (asset management) και την εταιρική κουλτούρα υψηλής αποτελεσματικότητας που αναπτύσσεται σε μικρότερες και εξειδικευμένες δομές. Η αξία τους θα παραμένει υψηλή και θα αυξάνεται καθώς η αγορά θα διαρθρώνεται όλο και περισσότερο με μεγάλες εταιρείες χαρτοφυλακίου που θα επενδύουν στις εγκαταστάσεις παραγωγής. Η δεύτερη απάντηση αφορά τον ίδιο τον καταναλωτή και την έννοια του «ρρούστερ». Αν και ο όρος δεν είναι απολύτως αντιπροσωπευτικός, συνηθίζεται

να περιγράφει τον ενεργό καταναλωτή που αξιοποιεί στο μέγιστο τις επιλογές που του προσφέρει ο ανταγωνισμός και η τεχνολογία για να βελτιστοποιήσει την κατανάλωσή του και να μειώσει το κόστος του. Θα κάνει χρήση και τοπικών μονάδων παραγωγής ή αποθήκευσης ενέργειας, αλλά αυτό δεν θα είναι το κυριαρχού χαρακτηριστικό του. Απλοποιώντας, αλλά διατηρώντας ικανοποιητική ακρίβεια στην περιγραφή, μπορεί να λεχθεί ότι οι φθηνές τιμές πράσινης ενέργειας για τον καταναλωτή προϋποθέτουν τη μετάβαση από το αποκεντρωμένο -και πιο δημοκρατικό- μοντέλο παραγωγής από Α.Π.Ε. σε ένα μοντέλο παραγωγής όπου, θα συνυπάρχουν οι διεσπαρμένες και οι πολύ μεγάλες «κεντρικές» εγκαταστάσεις Α.Π.Ε. και γενικά θα κυριαρχεί η μεγάλη κλίμακα ενώ το αίτημα της δημοκρατίας θα εξηπηρετείται από τις εξειδικευμένες εταιρίες αξίας και τον ενεργό ρόλο του καταναλωτή. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η δυνατότητα καταφυγής σε φορείς συσσώρευσης (aggregation) η οποία αναπτύσσεται κατωτέρω.

III. Το γενικό πλαίσιο στην Ελλάδα σήμερα

Βάσει των σημερινών δεδομένων, δεν αναμένεται η επίτευξη των στόχου για τη διείσδυση Α.Π.Ε. το έτος 2020 στην Ελλάδα. Πράγματι, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Eurostat, το έτος 2016 οι Α.Π.Ε. παρήγαγαν το 23,8% της συνολικής ηλεκτροπαραγωγής στη χώρα. Πρόκειται για ποσοστό ελάχιστα αυξημένο σε σχέση με τα έτη 2015 (22,09%) και 2014 (21,92%). Ειδικώς, η διείσδυση της αιολικής ενέργειας έχει υστερήσει σημαντικά, αφού το τέλος του έτους 2017 βρισκόταν στο 66% του στόχου που θέτει ο Ν.3851/2010 και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τις Α.Π.Ε. για το έτος 2014 ή στο 35% του στόχου για το έτος 2020. Με δεδομένο ότι κατά τα προηγούμενα έτη, η αιολική ενέργεια είναι, μαζί με τα μικρά υδροηλεκτρικά, η πιο φθηνή μορφή πράσινης ενέργειας στην Ελλάδα, η υστέρησή της έχει κοστίσει σημαντικά στην εθνική οικονομία.

Περαιτέρω, η αιολική ενέργεια είναι η μορφή Α.Π.Ε. που λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης μπορεί να προσφέρει την εγκατάσταση μεγάλης ισχύος. Επομένως, βασικός στόχος της εθνικής ενεργειακής πολιτικής οφείλει να είναι η επιτάχυνση της εγκατάστασης αιολικών πάρκων, ώστε να συγκλινει η χώρα στους ενεργειακούς και κλιματικούς στόχους

του έτους 2020 και να διατηρηθεί ζωντανός ο δρόμος για την επίτευξη των στόχων του έτους 2030. Μερικά πουστικά δεδομένα παρατίθενται στη συνέχεια, όπου αναλύεται η αναγκαία ποσότητα για τους επικείμενους διαγωνισμούς.

Όπως αναφέρθηκε, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία, ήτοι τις Κατευθυντήριες Γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς προστασίας περιβάλλοντος και ενέργειας της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού (ΕΕΑΓ) αλλά και τις διατάξεις του Μνημονίου III², από 1.1.2016 έπρεπε να τεθεί σε εφαρμογή ένας αναθεωρημένος μηχανισμός υποστήριξης των νέων επενδύσεων Α.Π.Ε. κάτι που τελικώς έγινε με το N.4414/2016. Η κεντρική ιδέα της νομοθεσίας αυτής είναι ότι οι νέες επενδύσεις Α.Π.Ε. θα ενισχύονται μέσω ενός μηχανισμού μεταβλητού (sliding) Feed-in Premium («FiP») το δε ύψος της πριμοδότησης (premium) θα καθορίζεται, από 1.1.2017, μέσω διαγωνισμών.

Οι σχεδιαστικές επιλογές για το σύστημα FiP είναι γενικά οι ακόλουθες:

- Σταθερή προσαύξηση που προστίθεται απευθείας στην τιμή αγοράς, με αποτέλεσμα ο παραγωγός να αντιμετωπίζει σχεδόν πλήρως τη μεταβλητότητα της τιμής αυτής.

• Σταθερή προσαύξηση με ύπαρξη άνω και κάτω ορίου συνολικής αποζημίωσης, γεγονός που περιορίζει την μεταβλητότητα της συνολικής αποζημίωσης εντός ενός συγκεκριμένου εύρους διακύμανσης, προσφέρει μια ελάχιστη προστασία στον παραγωγό και περιορίζει την αποζημίωσή του, όταν αυτή ξεπερνά το άνω όριο.

• Μεταβλητή προσαύξηση επί της τιμής αγοράς, έτοι ώστε το άθροισμά της με την τιμή αγοράς να ισούται ή να κυμαίνεται πέριξ μιας προκαθορισμένης τιμής στόχου ή εξάσκησης ή αναφοράς (strike price).

Η τελευταία αυτή επιλογή (sliding premium) υιοθετήθηκε από το N.4414/2016.

Ο νέος μηχανισμός στήριξης των Α.Π.Ε. εγκρίθηκε και δημοσιεύτηκε στις 25.03.2017 στην Official Journal of the European Union, C 83, 17 March 2017 (Case SA.44666³). Επίσης στις 4.01.2018 εγκρίθηκε

το σύστημα των ανταγωνιστικών διαδικασιών (Case SA.48143⁴).

Η Ελλάδα, λοιπόν, διάχει τα δύο τελευταία έτη μια διαδικασία μεταρρύθμισης του μηχανισμού στήριξης των Α.Π.Ε. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη αλλαγή στον κλάδο από το έτος 1994. Για την αλλαγή αυτή, η χώρα καλείται να επιλύσει μια μεγάλη αντίφαση. Από 1.1.2016 έχει εισάγει έναν μηχανισμό στήριξης προσανατολισμένο στην αγορά, χωρίς όμως να υπάρχει επί της ουσίας η αγορά, στην οποία ο μηχανισμός αυτός ενυποματώνεται. Οι λεπτομέρειες και οι ακριβείς κανόνες αυτής της νέας αγοράς ηλεκτρισμού είναι υπό διαμόρφωση. Οι νέοι κανόνες, όταν διαμορφωθούν, θα επιβάλλουν στις Α.Π.Ε. υποχρέωση απευθείας πώλησης της παραγόμενης ενέργειας στην αγορά, υποχρεώσεις εξισορρόπησης κλπ. Χονδρικώς, ένα νέο αιολικό πάρκο που θα ενταχθεί στο νέο μηχανισμό στήριξης, θα αποκτά τελικά τα έσοδα του από δύο ροές: α) τα έσοδα από την συμμετοχή του στις διάφορες αγορές και β) τα έσοδα από το μηχανισμό στήριξης.

Σήμερα, ο σχεδιασμός της αγοράς είναι ελλιπής, αφού υφίσταται μόνο μια προ-ημερήσια αγορά με εκκαθάριση αποκλίσεων. Για όσο διαρκεί αυτός ο σχεδιασμός, το έσοδο από την αγορά θα καθορίζεται κατά το μέγιστο βαθμό από την Οριακή Τιμή Συστήματος («ΟΤΣ») και σε αυτό θα προστίθεται το έσοδο από το νέο μηχανισμό. Ο τρόπος αυτός δεν διαφέρει επί της ουσίας από αυτό που ισχύει σήμερα. Μελέτες και προσφοίδεις έχουν δείξει ότι η μεταβλητότητα που εισάγει στο έσοδο είναι της τάξης των ±1%.

Με την θέσπιση και λειτουργία του νέου σχεδιασμού της ηλεκτρικής αγοράς, το έσοδο από την αγορά θα αντικατασταθεί από μια άλλη ροή που θα εξαρτάται από το πώς ο σταθμός Α.Π.Ε. θα μετέχει στην προμηρησία αγοράς, στην ενδομερήσια, στις υπηρεσίες εξισορρόπησης, στις αποκλίσεις και πώς θα αξιοποιεί άλλες δυνατότητες και εργαλεία που θα του είναι διαθέσιμα. Δύο βασικές από τις προϋποθέσεις που πρέπει να υφίστανται πριν επιβληθούν στους νέους σταθμούς Α.Π.Ε. πλήρεις υποχρεώσεις αγοράς, όπως αυτές προκύπτουν ευθέως από την παρ. 124.β του κειμένου των ΚΓ, είναι οι ακόλουθες:

2. Νόμος 4336/2015, ΦΕΚ Α'94/14.8.2015, σελ. 1029, σημείο 4.3, υποκεφ. Ενέργεια

3. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/265395/265395_1876241_194_2.pdf

4. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/271780/271780_1965936_144_2.pdf

• Να υφίσταται ανταγωνιστική ενδοημερήσια αγορά. Ο ακριβής όρος του αγγλικού κειμένου είναι liquid intra-day markets.

• Να υφίσταται στην πράξη η δυνατότητα οι σταθμοί Α.Π.Ε. να μπορούν να εξασκήσουν το δικαιώμα τους να αναθέτουν αρμοδιότητες εξισορρόπησης σε άλλες εταιρίες εξ ονόματός τους, όπως οι φορείς συσσώρευσης, aggregators (σημείωση 65 στο 124.θ).

Αυτό σημαίνει ότι οι αρμόδιοι φορείς πρέπει να καθορίσουν συγκεκριμένους πουστικούς δείκτες, με τους οποίους θα ελέγχονται οι δύο ανωτέρω προϋποθέσεις. Δηλαδή, εάν υφίσταται επαρκής ρευστότητα στην ενδοημερήσια αγορά, ώστε αυτή να θεωρείται ανταγωνιστική, και εάν υπάρχει επαρκές πλήθος ανεξάρτητων φορέων συσσώρευσης, οι οποίοι παρέχουν με ανταγωνιστικό τρόπο τις υπηρεσίες τους. Η ουσιαστική εκπλήρωση αυτών των προϋποθέσεων είναι αυτή που επιτρέπει την επιβολή υποχρεώσεων εξισορρόπησης στις νέες Α.Π.Ε.

Οι δύο αυτές κρίσιμες προϋποθέσεις είναι σημαντικές για την κατανόηση της στόχευσης πίσω από την πορεία ενσωμάτωσης των Α.Π.Ε. στην αγορά. Στόχος είναι η επίτευξη μεγάλων διεισδύσεων Α.Π.Ε. με χαμηλό κόστος για τον καταναλωτή. Δεν είναι στόχος ο αποκλεισμός, με ρυθμιστικό τρόπο, των νέων Α.Π.Ε. από τη δυνατότητά τους να λειτουργούν ανταγωνιστικά και να διασφαλίζουν τη βιωσιμότητά τους μέσα από την αγορά.

VI. Περί διαγωνισμών

Οι ΚΓ καθορίζουν ως γενικό κανόνα ότι η προσάρξη (premium) θα καθορίζεται από το έτος 2017 και μετά, μέσω ανταγωνιστικών διαδικασιών. Η Ελλάδα υιοθέτησε το σύστημα αυτό κατά βάση για τις επενδύσεις από αιολικούς και φωτοβολταϊκούς σταθμούς και, όπως αναφέρθηκε, το σχετικό πλαίσιο εγκρίθηκε από την Ε.Ε.

VI.1. Ο σκεπτικισμός για την επιλογή των διαγωνισμών

Προκαταρκτικώς σημειώνεται ότι το μοντέλο διαγωνισμών είναι αρκετά περιοριστικό. Σε γενικές γραμμές, δεν υπάρχουν πολλές ενδείξεις ότι οι διαγωνισμοί είναι ο οικονομικά αποδοτικότερος τρόπος για την ανάπτυξη των Α.Π.Ε. ειδικά σε αγορές με μικρό βάθος όπως είναι η ελληνική (μικρός μέγεθος αγοράς, λίγοι ενεργοί παίκτες κλπ.). Αντίθετα, η

προετοιμασία αποτελεσματικών διαγωνισμών συνεπάγεται τη δέσμευση υημαντικών πόρων εκ των προτέρων, με μικρή εγγύηση επιτυχίας.

Για παράδειγμα, στην περίπτωση της Βραζιλίας φάνηκε ότι η πτωτική τάση των τιμών δεν είναι εγγυημένη: οι διαγωνισμοί ξεκίνησαν το έτος 2009, οι τιμές έπιασαν το χαμηλότερο δείκτη τον Δεκέμβριο του έτους 2012 και ύστερα άρχισαν να ανεβαίνουν. Επίσης, η εμπειρία στη Νότια Αφρική δείχνει ότι οι διαγωνισμοί δεν συνεπάγονται απαραίτητα επαρκές επίπεδο ανταγωνισμού⁵. Αναλόγως αρνητικά είναι τα συμπεράσματα από την εμπειρία της Ιρλανδίας που εφάρμοσε το σύστημα των διαγωνισμών τα έτη 1996-2005. Συγκεκριμένα, ύστερα από μερικές φαινομενικές επιτυχίες του συστήματος κατά τους πρώτους κύκλους εφαρμογής του που αφορούν μικρή σχετικά ισχύ, τα αποτελέσματα των επόμενων (από το έτος 1997 και μετά) αποτελούν κακά παραδείγματα τόσο όσον αφορά το ρυθμό υλοποίησης των έργων, όσο και τις επιδιωκόμενες τιμές⁶. Τέλος, τα σχεδιαστικά λάθη μπορεί εύκολα να οδηγήσουν σε αποτυχία τους διαγωνισμούς, όπως συνέβη στη Γερμανία το Φθινόπωρο του 2017.

Σε κάθε περίπτωση, η εκτίμησή μας είναι ότι η Ελλάδα μπορούσε να τεκμηριώσει ότι δεν πληροί τα κριτήρια α'-γ' που καθορίζονται στο τρίτο εδάφιο της παρ. 126 των Κατευθυντήριων Γραμμών και να εξαιρεθεί από την υποχρέωση ανταγωνιστικών διαδικασιών για τα αιολικά πάρκα.

Πράγματι, η διάρθρωση της αγοράς αιολικής ενέργειας στην Ελλάδα υποδεικνύει μια σαφώς ρηχή αγορά. Ενδεικτικώς, κατά την τριετία 2015-2017, το 75% της νέας αιολικής ισχύος εγκαταστάθηκε από τέσσερεις μόνο επενδυτικούς ομίλους (τρεις ελληνικούς και έναν γαλλικό). Συνολικώς, κατά την τριετία αυτή, μόνο έχι επενδυτές επένδυσαν σε αιολική ισχύ άνω των 20MW. Σημειωτέον, ότι η εικόνα αυτή εμφανίζεται βελτιωμένη λόγω της αύξησης των εγκαταστάσεων το έτος 2017 εκ της προσπάθειας πολλών επενδυτών να ολοκληρώσουν τις επενδύσεις τους που

5. Tendering models for onshore wind — experiences from abroad. A study carried out by consultancy IZES for German wind energy association BWE http://www.izes.de/cms/upload/publikationen/V_UL_20141120_Kiel.pdf

6. IWEA Response to the DG Competition Draft Guidelines on Environment and Energy Aid for 2014-2020, 14 February 2014

έχουν ενταχθεί στο προηγούμενο σύστημα Feed in Tariffs (FiT) εντός της προθεσμίας που καθόρισε ο νόμος (Μάρτιος 2019). Ο αριθμός των υποψηφίων επενδυτών μπορεί να μειωθεί περισσότερο, εξαιτίας της εγκατάλειψης του Feed in Tariffs (FiT). Το νέο σύστημα FiP εκ της φύσεως του περιορίζει τους ενδιαφερόμενους επενδυτές στους πο μεγάλους ομίλους που έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα να απορροφήσουν τους πρόσθιτους κινδύνους και κόστη. Αντίθετα το σύστημα FiT είχε τουλάχιστον προσελκύσει στην αγορά και αρκετούς μικρότερους παίκτες που τώρα πιθανότατα θα απέχουν.

Για να αντιμετωπιστεί ο κίνδυνος να μην υπάρξει επαρκής ανταγωνισμός στις επικείμενες διαγωνιστικές διαδικασίες, η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας έχει προτείνει την εισαγωγή του λεγόμενου «ποσοστού ανταγωνισμού». Συγκεκριμένα, έχει προτείνει να απαιτείται η συνολική ισχύς έργων που υπομετέχουν σε ένα διαγωνισμό να είναι πάντα υψηλότερη κατά τουλάχιστον 75% από τη συνολική ισχύ των έργων που θα επιλεγούν. Για παράδειγμα, αν υπάρξει μια προκήρυξη για 250MW και συμμετάσχουν έργα συνολικής ισχύος 350MW, η ισχύς που θα κατοχυρωθεί θα είναι μόνο 200MW. Η ανάγκη για την θέσπιση μιας τέτοιας ασύμμετρης ρύθμισης αποδεικνύει επί της ουσίας ότι τα πραγματικά χαρακτηριστικά της ελληνικής αγοράς αιολικής ενέργειας δεν είναι κατάλληλα για την ισθέτηση των ανταγωνιστικών διαδικασιών.

Με βάση αυτή τη οκέψη, κατά τη φάση της διαβούλευσης για το σύστημα των διαγωνισμών, είχε κατατεθεί η πρόταση, εφόσον υπάρξει κάποιο «ποσοστό ανταγωνισμού» τότε η μη επίτευξή του να οδηγεί σε ακύρωση του διαγωνισμού. Σ' αυτήν την περίπτωση, τα έργα που συμμετέχουν θα έπρεπε να λαμβάνουν την διοικητικά καθορισμένη Τιμή Αναφοράς που ισχύει κατά το χρόνο του διαγωνισμού και η οποία, σύμφωνα και με τις σχετικές πρόνοιες των ΚΓ, πρέπει να αντικατοπτρίζει το σταθμισμένο κόστος παραγωγής (LCOE), λαμβάνοντας υπόψη ένα εύλογο κόστος κεφαλαίου.

Σε κάθε περίπτωση, το ποσοστό 75% είναι υπερβολικά υψηλό και λειτουργεί σε βάρος της ανάπτυξης και της πορείας προσέγγισης των στόχων Α.Π.Ε. Σημειώνεται ότι στον πλέον πρόσφατο διαγωνισμό για νέα αιολικά πάρκα στη Γερμανία τα αποτέλεσματα του οποίου ανακοινώθηκαν τον Φεβρουάριο

2018, συμμετείχαν έργα ισχύος 989 MW, εκ των οποίων επιλέχθηκαν 709 MW, ήτοι πρόσκυψε (και βεβαίως δεν επιβλήθηκε) επίπεδο ανταγωνισμού 39%.

VI.2. Η αναγκαία ισχύς των διαγωνισμών

Η Πολιτεία δεν συμμερίστηκε τους ανωτέρω προβληματισμούς και υιοθέτησε το μοντέλο των διαγωνισμών. Δεδομένου αυτού, οφείλουν όλοι -περιλαμβανομένων των κλαδικών φορέων και των αρμοδίων αρχών- να εργαστούν για την επιτυχία τους. Φυσικά, το μέτρο της επιτυχίας δεν είναι άλλο από την επίτευξη ικανοποιητικών ρυθμών ανάπτυξης Α.Π.Ε. με δίκαιες και ικανοποιητικές τιμές. Γίνεται το λόγο, το εύρος της νέας ισχύος που θα προκηρύχθεται πρέπει να είναι επαρκές, ώστε να λαμβάνει υπόψη το επενδυτικό ενδιαφέρον και να εξασφαλίζει τη συνέχεια της αγοράς. Κυρίως, πρέπει να διασφαλίζει την προσέγγιση των στόχων Α.Π.Ε. της χώρας. Ο στόχος Α.Π.Ε. για το έτος 2020 και στη συνέχεια στο σύνολο Α.Π.Ε. για το έτος 2030 πρέπει να είναι το βασικό κριτήριο υποχειρισμού (driver), με το οποίο θα καθορίζονται οι προς προκήρυξη ποσότητες ισχύος.

Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες δημοσιοποιημένες προβλέψεις του ΑΔΜΗΕ για το ΕΣΜΗΕ και ανάλογες εκτιμήσεις για τα ΜΔΝ, η ζήτηση ηλεκτρισμού το έτος 2020 εκτιμάται σε 62 TWh (σενάριο αναφοράς). Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ΑΔΜΗΕ και του ΛΑΓΗΕ, η παραγωγή ηλεκτρισμού από Α.Π.Ε. (περιλαμβανομένων των μεγάλων ΗΥ) ανήλθε σε 14,84 TWh το 2015 και σε 14,89 TWh το 2016. Αυτό σημαίνει ότι για τη επίτευξη του θεσμοθετημένου στόχου για τη συμμετοχή των Α.Π.Ε. στην ηλεκτρική κατανάλωση το έτος 2020 απαιτείται αύξηση της ετήσιας παραγωγής από Α.Π.Ε. κατά 9,9 TWh.

Ένα τυπικό σενάριο ανάπτυξης φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα. Το σενάριο απαιτεί 4.520 MW πρόσθιτης ισχύος. Ο υπολογισμοί βασίζονται στο σενάριο αναφοράς του ΑΔΜΗΕ, το θεσμοθετημένο εθνικό στόχο για 40% μερίδιο Α.Π.Ε. στην εθνική ηλεκτρική κατανάλωση το 2020 και σε συντηρητικούς υπολογισμούς για τη μέση παραγωγικότητα των νέων μονάδων Α.Π.Ε. Διευκρινίζεται ότι το σενάριο αφορά νέα ισχύ Α.Π.Ε. και όχι ισχύ που αντικαθίσταται ή αναβαθμίζεται (repowering) και ότι έχει θεωρηθεί ένας ουντελεστής φόρτισης (capacity

factor) 25% που αντιστοιχεί στην αιολική τεχνολογία. Επειδή στην προσπάθεια επίτευξης του στόχου θα έχουν σημαντικό μερίδιο και τα φωτοβολταϊκά,

που έχουν μέσο συντελεστής φόρτισης 17,3%, έπειτα ότι το πραγματικό συνολικό μέγεθος της απαιτούμενης πρόσθετης ισχύος είναι μεγαλύτερο.

			Επικράτεια [1]	ΕΣΜΗΕ [2]	ΜΔΝ [3]
Εθνική κατανάλωση 2015		GWh	55.430,50	51.355,00	4.075,50
Εθνική κατανάλωση 2016		GWh	55.584,00	51.212,00	4.372,00
Εθνική κατανάλωση 2020		GWh	61.985,52	57.110,00	4.875,52
Στόχος Α.Π.Ε. 2020 (v.385/10)	40%	GWh	24.794,21		
Παραγωγή Α.Π.Ε. 2016 [3][4]		GWh	14.894,00		
Απαιτούμενη πρόσθετη ενέργεια από Α.Π.Ε.		GWh	9.900,21		
Μέσος συντελεστής φόρτισης	25%				
Αποτούμενη πρόσθετη ισχύς Α.Π.Ε. 2017-2020		MW	4.520,64		

[1] www.lagie.gr/fileadmin/groups/EDRETH/RES/2016_12_RES.pdf - Τελευταία διαφάνεια

[2] www.admie.gr/fileadmin/groups/EDAS_DSS/AnaptixiSistimatos/Meleti_eparkeias_2017_2027.pdf - Σελ. 4

[3] www.lagie.gr/fileadmin/groups/EDSHE/MiniaiaDeltiaEL/12_2016_Miniaio_Deltio_APE_SITHYA.pdf - Σελ. 6

[4] www.admie.gr/fileadmin/groups/EDRETH/Monthly_Energy_Reports/Energy_Report_201612_v1.pdf - Σελ. 13, τρίτο διάγραμμα

[5] Η πρόβλεψη στα ΜΔΝ ακολουθεί τον ίδιο χυθό με την πρόβλεψη του ΑΔΜΗΕ για το ΕΣΜΗΕ

Οι ανωτέρω υπολογισμοί βασίζονται στις επίσημες προβλέψεις και το θεομιθετημένο εθνικό στόχο ηλεκτρισμού. Για στόχο 35%, η απαιτούμενη πρόσθετη ισχύς Α.Π.Ε. είναι 3.100MW

Προκειμένου, όμως, να καταδειχθεί το κατώτερο όριο απαιτούμενης ισχύος υπό εξαιρετικά μειωμένες προβλέψεις ζήτησης και αγορώντας τον εθνικό στόχο ηλεκτρισμού, παρουσιάζεται και το ακόλουθο

σενάριο. Αυτό βασίζεται στη δυσμενή υπόθεση εργασίας ότι η ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας θα παραμείνει το έτος 2020 ίση με το έτος 2015, ήτοι 17,15 MtoE. Με την υπόθεση ότι οι Α.Π.Ε. για μη ηλεκτρικές χρήσεις παραμένουν ίσες με τον μέσο όρο της πενταετίας, προκύπτει ότι απαιτούνται νέες Α.Π.Ε. για ηλεκτροπαραγωγή ισχύος από 2.601 MW έως 4.800 MW.

65

Συντηρητικό σενάριο ζήτησης ενέργειας			
Ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας το 2020 [1]		Mtoe	17,15
Μη ηλεκτρικές χρήσεις Α.Π.Ε. [2]		Mtoe	1,4
Αποτούμενη παραγωγή ηλεκτρισμού από Α.Π.Ε. για στόχο 18%		TWh	19,82
Πρόσθετη αποτούμενη παραγωγή ηλεκτρισμού από Α.Π.Ε. [4]		TWh	4,72
Αποτούμενη πρόσθετη ισχύς Α.Π.Ε. 2017-2020 [3][4]		MW	2.601
Αποτούμενη παραγωγή ηλεκτρισμού από Α.Π.Ε. για στόχο 20%		TWh	23,61
Πρόσθετη αποτούμενη παραγωγή ηλεκτρισμού από Α.Π.Ε. [5]		TWh	8,71
Αποτούμενη πρόσθετη ισχύς Α.Π.Ε. 2017-2020 [3][5]		MW	4.800

[1] Η ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας το 2020 υποτίθεται ίδια με του 2015

[2] Υποτίθεται ίσες με το Μ.Ο. της τελευταίας δεκαετίας

[3] Αιολικά και ΦΒ με βάση τη σημερινή αναλογία παραγάμενης ενέργειας

[4] Για στόχο 18%

[5] Για στόχο 20%

Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Αιολικής Ενέργειας, εντός του έτους 2017 συνδέθηκαν αιολικά πάρκα συνολικής ισχύος 281,7MW. Η ισχυρή αναπτυξιακή τάση αναμένεται να συνεχιστεί εντός του έτους 2018 κυρίως -όπως ήδη αναφέρθηκε- λόγω της προσπάθειας των επενδυτών που έχουν υπογράψει Συμβάσεις Πώλησης Ηλεκτρικής Ενέργειας να επιτύχουν την προθευματική του Μαρτίου 2019. Με βάση τα ανωτέρω, οι ποσότητες ισχύος για τους διαγωνισμούς έως και το έτος 2020 που καθόρισε η ΥΑ ΑΠΕΕΚ/Α/ΦΙ/ οικ. 172858/22.3.2018, ήτοι 2.600MW για αιολικές και φωτοβολταϊκές επενδύσεις, κινούνται στο κάτω δριο της απαιτούμενης ισχύος και διακρίνονται από ρεαλισμό.

VI.3. Βασικές ρυθμίσεις ενόψει της εφαρμογής του πλαισίου των διαγωνισμών

VI.3.1. Προσαρμογές στη διαδικασία αδειοδότησης των επενδύσεων

Το νέο καθεστώς των ανταγωνιστικών διαδικασιών αποτελεί ριζική μεταβολή της διαδικασίας ανάπτυξης των έργων και επομένων επιβάλει την αναθεώρηση πτυχών της αδειοδοτικής νομοθεσίας ώστε αυτή να γίνει συμβατή με το νέο περιβάλλον. Κατ' ελάχιστον απαιτείται:

α) Η κατάργηση της υποχρέωσης καταβολής του ετήσιου τέλους διατήρησης αδειών παραγωγής (άρθρο 27 του Ν. 4342/2015). Γενικότερα, δεν είναι δυνατό το Κράτος να φορολογεί επιχειρήσεις εξαγορίας της καθυστέρησης που η δική του γραφειοκρατία προκαλεί. Το επιχειρήμα αυτό ισχύει απόκομα περισσότερο σήμερα, που οι υπόχρεες επιχειρήσεις πρέπει να αναμένουν την προκήρυξη των διαγωνισμών.

β) Μια επιχειρηση που έχει υποβάλει εγγυητική επιστολή (ΕΕ) για τη χορήγηση Οριστικής Προσφοράς Σύνδεσης (ΟΠΣ) πρέπει να δικαιούται να της επιστραφεί η ΕΕ, εφόσον επιλέξει να μην συμμετέχει σε ανταγωνιστική διαδικασία ή συμμετάσχει και δεν επιλεγεί. Αυτό φυσικά ισχύει και για τις ΕΕ που έχουν ήδη υποβληθεί από επιχειρήσεις που έχουν λάβει ΟΠΣ, οι οποίες είναι σήμερα σε ισχύ (εφόσον κατά τα ανωτέρω οι επιχειρήσεις επιλέξουν να μη συμμετάσχουν σε διαγωνισμό ή δεν επιλεγούν). Προφανώς, εάν η επιχειρηση επιλέξει

την κατά τα ανωτέρω επιστροφή της ΕΕ, τότε θα ανακαλείται η ΟΠΣ. Αυτονοήτως, ένα έργο που δεν συμμετείχε σε διαγωνισμό ή συμμετείχε και δεν επελέγη, πρέπει να δικαιούται να διατηρήσει την ΟΠΣ σε ισχύ χωρίς επιστροφή της ΕΕ.

VI.3.2. Ατομικές κοινοποιήσεις στη ΓΔ Ανταγωνισμού της Ε.Ε.

Απαιτείται να καθορισθεί μια αποτελεσματική διαδικασία για την αποστολή ατομικών κοινοποίησεων από την Κυβέρνηση στην Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σύμφωνα με τις προβλέψεις της παρ. 20 των Κ.Γ. Συγκεκριμένα, στη διαδικασία αυτή θα έχουν δικαίωμα να συμμετάσχουν οι εγκαταστάσεις παραγωγής ήλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. σε χώρους (site) στους οποίους, ως αποτέλεσμα της ενίσχυσης, η δυναμικότητα παραγωγής ήλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. ανά χώρο (site) υπερβαίνει τα 250 MW όπως ακριβώς προβλέπεται στην ως άνω παρ. 20. Παράλληλα, με τη θέσπιση της διαδικασίας κοινοποίησης ατομικών ενισχύσεων, η Κυβέρνηση πρέπει να διαπραγματεύει με την Ε.Ε. τη μείωση του ορίου των 250MW, δεδομένου ότι αυτό τέθηκε από τους Ευρωπαίους εταίρους χωρίς να ληφθεί υπόψη το μέγεθος των εγκαταστάσεων στην Ελλάδα και άλλες ανάλογες χώρες αλλά μόνο οι μεγάλες επενδύσεις στις βόρειες θάλασσες.

VI.4. Ο σχεδιασμός των διαγωνισμών

α) Βασικό κείμενο για τις επιλογές που διέπουν το σχεδιασμό των ανταγωνιστικών διαδικασιών είναι, φυσικά, η έγκριση του σχετικού πλαισίου από την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (C(2017) 9102 final, 4.01.2018, SA.48143). Η συγκεκριμένη έγκριση παρέχει ικανούς βαθμούς ελευθερίας στην Κυβέρνηση και τη ΡΑΕ. Είναι επίσης σημαντικό ότι, αντίθετα από ότι γενικώς πιστεύεται, δεν ανάγγει σε απόλυτο και μοναδικό κριτήριο σχεδιασμού το κόστος παραγωγής. Σε αυτό το πνεύμα, προβλέπει, στην παρ. 20, ότι: «Οι διαγωνισμοί θα οργανώνονται ξεχωριστά για κάθε τεχνολογία, λαμβάνοντας υπόψη τα διαφορετικά κόστη (.....). Ωστόσο, τα έτη 2019 και 2020 θα οργανωθούν δύο δοκιμαστικοί κοινοί διαγωνισμοί χερσαίων αιολικών εγκαταστάσεων και φωτοβολταϊκών εγκαταστάσεων μεγά-

λης κλίμακας για να αποκτηθεί εμπειρίας σε κοινούς διαγωνισμούς περισσότερων από μιας τεχνολογιών». Ακολούθως, στην παρ. 21, καθορίζεται η ελάχιστη ποσότητα ισχύος.

Σημειώνεται, ότι τελικώς η Ελληνική Κυβέρνηση αποφάσισε οι κοινοί διαγωνισμοί να διεξαχθούν νωρίτερα και για μεγαλύτερη ισχύ. Αυτό εμπειριέχει κινδύνους που μπορεί να οδηγήσουν σε αύξηση του συνολικού κόστους της διαχείρισης του ηλεκτρικού συστήματος, εάν δεν διασφαλιστεί μια ισόρροπη διαφοροποίηση των τεχνολογιών με ικανή γεωγραφική διασπορά και ικανή διασπορά της παραγόμενης ισχύος μέσα στο 24ώρο. Τους κινδύνους αυτούς αναγνωρίζει και η εγκριτική απόφαση που αναφέρει στις παρ. 61, 63 τα εξής: «Λόγω της έλλειψης εμπειρίας σε ανταγωνιστικές διαδικασίες και τη συνεπακόλουθη έλλειψη γνώσης σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση της αγοράς των αιολικών και φωτοβολταϊκών εγκαταστάσεων, η Ελλάδα έχει τεκμηριώσει (has submitted) ότι η οργάνωση κοινών διαγωνισμών ήδη από το 2018 ενδέχεται να οδηγήσει σε μη βέλτιστα αποτελέσματα (Η μεγαλύτερη υλοποίηση φωτοβολταϊκών έργων, λόγω του χαμηλότερου LCOE τους, θα επηρέαζε αρνητικά τον στόχο της Ελλάδας για διαφοροποίηση των τεχνολογιών καθώς και την καλύτερη γεωγραφική διασπορά τους)...».

β) Η απόφαση δίδει, επίσης, τη δυνατότητα να οργανωθούν ειδικοί διαγωνισμοί για θαλάσσια αιολικά πάρκα και μεγάλα έργα σε νησιά και βραχονησίδες (παρ. 30, 65). Επισημαίνει, επιπροσθέτως, (παρ. 28) ότι επιδεικτικά έργα εξαιρούνται από τους διαγωνισμούς.

Η Ελλάδα πρέπει να χρησιμοποιήσει τον συνδυασμό αυτών των διατάξεων, προκειμένου να ξεκινήσει νωρίς την ανάπτυξη μερικών, επιδεικτικών ή εμπορικών, θαλασσών αιολικών πάρκων, σταθερών και με επιπλέουσες ανεμογεννήτριες, στο Αιγαίο Πέλασγος. Πρόκειται για μια τεχνολογία με εντυπωσιακή πρόοδο τα τελευταία έτη, που αναμένεται να συνεχιστεί ραγδαία. Η χώρα έχει ειδικό ενδιαφέρον για προφανείς εθνικούς και γεωπολιτικούς λόγους.

Σε κάθε περίπτωση, υφίσταται ανάγκη διαφορετικού χειρισμού αιολικών έργων (χερσαίων και θαλάσσιων), ανεξαρτήτως ισχύος με δική τους υποθαλάσσια διασύνδεση. Η διαφοροποίηση κόστους και χαρακτηριστικών μεταξύ των έργων αυτών των

κατηγοριών είναι τέτοια που στην πραγματικότητα δύσκολα θα επιτρέψει έναν μεταξύ τους ανταγωνισμό. Για αυτό κανονικά πρέπει τα έργα αυτά να εξαιρεθούν από διαγωνισμό και η Τιμή Αναφοράς να καθορίζεται με τη χρήση μιας προσαύξησης. Η προσαύξηση θα καθορίζεται ανάλογα με τα τεχνικά τους χαρακτηριστικά (π.χ. συνολική ισχύς, μήκος υποθαλάσσιας διασύνδεσης). Με τον τρόπο αυτό θα μπορεί να καθορισθεί ατομικά η τιμολόγησή τους. Ανάλογη μέριμνα πρέπει να ληφθεί για τους υβριδικούς σταθμούς.

γ) Ένα ακόμα σημαντικό σημείο είναι η ευελιξία που απαιτείται μετά την επιλογή ενός αιολικού έργου από διαγωνισμό. Θα πρέπει να επιτρέπεται η βελτιστοποίηση του σχεδιασμού του μετά την επιλογή. Κυρίως δεν θα πρέπει να τίθενται αυστηροί περιορισμοί που θα εμποδίζουν τον επενδυτή να διαπραγματευθεί ελεύθερα και ανταγωνιστικά με όλους τους προμηθευτές εξοπλισμού.

Η τεχνολογία των ανεμογεννητριών έχει γνωρίσει ράγδασια εξέλιξη τα τελευταία έτη με αύξηση των μεγεθών και της παραγωγικότητας των μοντέλων. Ταυτόχρονα, παλαιότεροι τύποι ανεμογεννητριών, με τους οποίους έχουν σχεδιασθεί και αδειοδοτηθεί πολλά έργα, αποσύρονται με ρυθμό μεγαλύτερο, απ' ότι στο παρελθόν, λόγω της ταχύτερης εμφάνισης νέων μοντέλων. Άμεση συνέπεια αυτής της τάσης που υπονοείται είναι ότι το βήμα μεταβολής της συνολικής ισχύος ενός αιολικού πάρκου είναι σήμερα 2-3,6MW και σύντομα θα φθάσει τα 4-4,2MW. Με δεδομένο αυτό, η αυστηρότητα των ποινών για τις μεταβολές που επιτρέπονται μετά την επιλογή ενός έργου από το διαγωνισμό, λειτουργεί αποτρεπτικά για τη συμμετοχή σε αυτόν.

Σε κάθε περίπτωση, δεν πρέπει να επιβάλλονται μη αναλογικές και υπερβολικές ποινές εξαιτίας της -πιθανά και αναγκαστικής- επιλογής του επενδυτή να μειώσει την ισχύ του έργου. Για αυτό προτείνεται:

- Η ισχύς του έργου να μπορεί να μειωθεί έως και 15% χωρίς ποινή και με ανάλογη μείωση του ποσού της ΕΕ καλής εκτέλεσης.

- Αν η ισχύς του έργου μειωθεί πάνω από 15%, τότε θα καταπίπτει μέρος της ΕΕ καλής εκτέλεσης που αντιστοιχεί στην πέραν του 15% μείωση της ισχύος. Για παράδειγμα, εάν η ισχύς μειωθεί κατά 35%, τότε θα καταπέσει το 20% (=35%-15%) της ΕΕ.

• Η ισχύς του έργου να μπορεί να αυξηθεί έως και 5% σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας. Στην περίπτωση αυτή η Τιμή Αναφοράς που κατοχυρώθηκε με τον διαγωνισμό θα εφαρμόζεται στο σύνολο της νέας αυξημένης ισχύος.

δ) Ιδιαίτερα απασχολεί το θέμα της ασφάλειας των επενδύσεων μετά το διαγωνισμό. Θα πρέπει να υπάρξουν και στο σώμα της προκήρυξης ρητές διατάξεις που θα εξασφαλίζουν ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας των έργων που θα επιλεγούν και αν κριθεί αναγκαίο οι διατάξεις αυτές να ενδυθούν και κατάλληλη νομοθετική ρύθμιση.

Ειδικότερα, πρέπει να προβλεφθεί ότι σε περίπτωση που μετά την απόρριψη ένστασης από υπουργές ή από την απόρριψη της προκήρυξης της προσφοράς η οποία γίνεται τελικά αποδεκτή, αποκλειστική συνέπεια θα μπορεί να είναι η διεύρυνση της λίστας των επιτυχόντων, έτοις ώστε να επιλεγούν και οι προσφορές που θα επιλέγονταν εάν δεν είχε γίνει αποδεκτή η προσφορά εναντίον της οποίας υποβλήθηκε η τελικώς ευδοκιμήσασα αίτηση. Ρητώς να οριστεί ότι δεν επέρχεται καμία συνέπεια ως προς την επιλεγείσα προσφορά την οποία αφορούσε η αίτηση (π.χ. δεν ακυρώνεται η απόφαση επιλογής της στο διαγωνισμό, δεν μειώνεται η τιμή που κατοχυρώθηκε κλπ.) εκτός εάν συντρέχει η περίπτωση υποβολής ψευδών στοιχείων από πρόθεση. Ρητώς επίσης να οριστεί ότι δεν χωρούν ασφαλιστικά μέτρα εναντίον των αποφάσεων της επιτροπής.

ε) Οι προθεσμίες για την υλοποίηση των έργων που επιλέγονται σε διαγωνισμό δεν πρέπει να αιρέχουν πολύ από αυτές που προβλέπει η νομοθεσία για την άδεια εγκατάστασης, ειδικά εάν η συνέπεια από την παραβίαση της προθεσμίας είναι η πλήρης απενταξη από το μηχανισμό στήριξης. Περαιτέρω, οι προβλεπόμενες προθεσμίες δεν πρέπει να έχουν ως καταληκτική ημερομηνία την έναρξη δοκιμαστικής ή κανονικής λειτουργίας του σταθμού (δεδομένου ότι αυτή η ημερομηνία δεν εξαρτάται από τον επενδυτή), αλλά ιο αίτημα ενεργοποίησης της σύνδεσης του σταθμού που υποβάλλει ο επενδυτής προς τον αρμόδιο Διαχειριστή.

Οι προθεσμίες πρέπει να παρατείνονται για όσο χρονικό διάστημα υφίσταται αναστολή εκτέλεσης εργασιών που έχει διαταχθεί με δικαστική απόφαση ή συντρέχουν άλλες περιπτώσεις ανωτέρας βίας

(πέραν του ελέγχου του παραγωγού) συμπεριλαμβανομένης της ύπαρξης εκκρεμούς δίκης με αντικείμενο την ακύρωση διοικητικής πράξης που είναι απαραίτητη για τη θέση σε λειτουργία του σταθμού.

Επ' αυτού έχουν εφαρμογή οι παραδοχές της υπ' αρ. 366/2008 γνωμοδότησης του ΝΣΚ. Σύμφωνα με τις παραδοχές αυτές οι προθεσμίες που τίθενται από τη διοίκηση προς το διοικούμενο προς ενέργεια του τελευταίου, αναστέλλονται αν κατά τη λήξη τους συντρέχει γεγονός που συνιστά ανωτέρα βία, η δε αναστολή διαρκεί όσο διαρκεί και το γεγονός αυτό (ΣτΕ 367/2001, Γνμ ΝΣΚ 300/2007, 479/2006, 4888/2004). Περαιτέρω, λόγο ανωτέρας βίας συνιστά επίσης πράξη ή παράλειψη ή υλική ενέργεια ή και εν γένει συμπειροφρά της Διοίκησης, η οποία περιάγει το διοικούμενο σε αδυναμία να εκπληρώσει υποχρέωσεις που απορρέουν από το νόμο ή από άλλη διοικητική πράξη εντός της οριζόμενης προθεσμίας (ΔΕΚ C-50/92/18.3.1993, ΣτΕ 3438/1997, ΑΠ 476/1997 κλπ.). Η αναστολή δε της προθεσμίας επέρχεται αυτοδικαίως χωρίς να απαντείται προηγούμενη σχετική γνωστοποίηση ή αίτηση του ενδιαφερομένου προς τη Διοίκηση, καθόσον κάτι τέτοιο δεν προκύπτει ότι αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση, για την επέλευση της αναστολής ως συνέπεια του γεγονότος ανωτέρας βίας (ΣτΕ 924/1994, 2097/1979, 350/1990, Γνμ ΝΣΚ 488/2004). Τούτο δε ισχύει πολύ περισσότερο με βάση κυρίως τις αρχές της νομιμότητας και της χρηστής διοίκησης, τόσο στην περίπτωση που το γεγονός της ανωτέρας βίας είναι γνωστό στη Διοίκηση, όσο και στην περίπτωση που τέτοιο γεγονός συνιστά πράξη ή παράλειψη ή υλική ενέργεια ή και εν γένει συμπειροφρά που προέρχεται από την ίδια ή άλλη διοικητική αρχή στο πλαίσιο της υλικής αρμοδιότητάς της.

VII. Καταληκτικές σκέψεις

Καταλήγοντας, παρατηρούμε τα ακόλουθα:

Η πραγματικότητα είναι ότι εξαιτίας χρόνιων παραλειψών, η Ελλάδα καλείται να μεταβεί στην πλήρη εφαρμογή του νέου μηχανισμού στήριξης των Α.Π.Ε. χωρίς να έχει αναπτύξει επαρκώς μια αποτελεσματική κουλτούρα λειτουργίας αγορών. Ωστόσο, οφελείται να προσαρμοστεί. Η ενουμάτωση των Α.Π.Ε. στην ηλεκτρική αγορά με ανταγωνιστικό τρόπο είναι μια θετική επιλογή που θα επιτρέψει

πολύ μεγάλες διεισδύσεις. Οι τεχνολογικές εξελίξεις τόσο στον κλάδο των Α.Π.Ε., όσο και στον κλάδο της αποθήκευσης, είναι σημαντικές και θα επιταχυνθούν.

Ηδη σήμερα η Ελλάδα έχει λάβει αρκετό όγκο πολιτικών και ρυθμιστικών αποφάσεων που τείνουν να ξεκαθαρίσουν το τοπίο. Απομένουν, όμως, ακόμα σημαντικές και πολλές εκκρεμότητες. Αυτές αφορούν το σχεδιασμό της ηλεκτρικής αγοράς, το σχεδιασμό και τις λεπτομέρειες των διαγνωσμάτων Α.Π.Ε., τη βιωσιμότητα και αξιοπιστία του συστήματος πληρωμών, την ασφάλεια των επενδύσεων

και φυσικά τον ενεργειακό σχεδιασμό και τους στόχους της κλιματικής πολιτικής για το 2030 και μετά.

Η Ελλάδα έχει μικρή εμπειρία σε θεσμικές διαδικασίες διαλόγου, διαβούλευσης και συναντήσεων. Επειδή, όμως, τα θέματα της ενέργειας είναι κεφαλαιώδη και εμπεριέχουν μακροχρόνιες συνέπειες, είναι αναγκαίο να καταβληθεί, πρώτα από την Κυβέρνηση, κάθε προσπάθεια σε αυτήν την κατεύθυνση⁷.

7. Με την έννοια αυτή, ο διάλογος μέσω υψηλού κύρους περιοδικών, όπως το παρόν, είναι επίσης εξαιρετικά σημαντικός και για αυτό ευχαριστώ τη συντακτική ομάδα για τη φίλοςξενία.